DR. C. CATHARINA VAN DE GRAFT †

In mei was ze 95 geworden. Zo'n leeftijd alléén is geen aanleiding om in het Maandblad dr. C. Catharina van de Graft een „Nachruf" te wijden, zoals het in onvertaalbaar duits heet. De motieven daarvoor liggen in haar publicistische werkzaamheid, in het bijzonder voor zover ze Utrecht betrof. Utrecht is haar na aan het hart komen te liggen sinds zij, benoemd tot lerares-nederlands aan de H.B.S.-voor-meisjes, zich hier in 1900 vestigde.

In 1874 geboren in Tholen, waar haar vader directeur van het telegraafkantoor was, later naar Weesp verhuisd, heeft zij het Barlaeuslyceum te Amsterdam gevolgd en aan de universiteit aldaar nederlands gestudeerd. Over „Middelnederlandsche historieliederen" ging het proefschrift waarop zij in 1904 promoveerde bij prof. Jan te Winkel, wiens colleges zij zich nog op haar oude dag als intens vervelend herinnerde. Ook over een andere hoogleraar, Rogge, bleef haar oordeel onveranderd: hij wist meer van boektitels dan van geschiedenis, wat niet zo vreemd is bij een oud-bibliothecaris.

Dat de bescheiden, om niet te zeggen bedeesde jonge lerares zich in het begin erg prettig gevoeld heeft voor een klas H.B.S.-meisjes, is niet waarschijnlijk. Of haar leerlingen haar een „fijne" lerares vonden, of zij althans bij de besten belangstelling wist te wekken - het zijn vragen waarop het niet gemakkelijk meer is een antwoord te geven. Zij zelf, gesloten van aard en weinig aangelegd om mensen en samenleving met enige humor te bekijken, vond geen volledige voldoening in haar docententaak. Van de gelegenheid op wachtgeld gesteld te kunnen worden maakte zij dan ook in 1923 graag gebruik. Voortaan zou zij zich wijden aan publicistische arbeid van gevarieerde aard en het bekleden van enkele functies. Zo was zij sinds de oprichting lid van de Volkskunde-commissie van de Kon. Akademie van Wetenschappen, was zij korter of langer secretaresse van de afd. Utrecht van het Algemeen Nederlands Verbond en bestuurslid van Oud-Utrecht (1925-1937), - om het hierbij te laten.

Haar publicaties bewogen zich bijna uitsluitend op literair-historisch en op folkloristisch gebied. Vooral voor Vondel had zij jaren lang bijzondere aandacht, waarvan behalve uitgaven van enkele toneelstukken en een bloemlezing (1929) uit zijn gedichten ook haar medewerking aan de grote standaardeditie (Wereldbibliotheek) getuigt. Een levensbeschrijving van „Agnes Block, Vondels nicht en vriendin" (1943) sloot daarbij aan. Eerder, in 1918, was haar uitgave verschenen van middeleeuwse „Marialegenden", in 1921 herdrukt. Haar laatste literair-historische activiteit van betekenis was het bezorgen van een nieuwe editie van „Een boecxken gemaket ende bescreven van suster Bertken" in de Zwolse drukken en herdrukken (1955), waarvan de uitgave van 1924 door Johanna Snellen allang niet meer te krijgen was.

Daarmee zijn wij dan tegelijk bij Utrecht aangeland en een deel van haar meer folkloristisch werk. Met dr. A. Beets richtte zij in 1906 te

Utrecht een tentoonstelling in van nog in Nederland voorkomende „palmpaasjes", die grote belangstelling trok en niet alleen haar boek „Palmpaasch" (1910) deed ontstaan, waarvan in 1938 een tot „Palmzondag" uitgebreide tweede druk verscheen, maar ook de grote stimulans is geweest voor het weer opleven van het aardige volksgebruik.

In de periodieken van Oud-Utrecht heeft zij veel gepubliceerd, meestal werk van cultuurhistorische aard. Haar bijdrage „Over het spel van Herodes in den Dom te Utrecht" in Jaarboekje 1924 mag tot haar beste studies gerekend worden. Men zie ook haar „Stichtse St. Catharinavereering" en „Van de meiboom en de meitakken te Utrecht", resp. in Jaarboekje 1944 en 1931. Tot voor kort werd vooral het Maandblad met artikeltjes bedacht, al was in de laatste jaren enige hulp van buiten daarbij nodig. Want de schrijfster werd ouder en ouder en steeds minder mobiel en eenzamer en de wereld werd kleiner om haar heen, waaraan ook de goede zorgen van een trouwe, opgewekte huisgenote niets verhelpen konden.

Dan kwam, in 1968, als een verrassing opeens het verzoek goed te vinden haar dissertatie ongewijzigd te herdrukken. Zo bescheiden als zij was, het heeft haar goed gedaan dat na 64 jaren haar „Historieliederen" nog een nieuwe uitgave waard bleek te zijn! En het prikkelde haar tot de uitspraak dat men zich zelf kan overschatten, toen kort daarna Garmt Stuiveling in een bij zijn 60e verjaardag verschenen bundel opstellen beweerde indertijd in de Hertogelijke Bibliotheek te Wolfenbüttel het enige handschrift van het Antwerps Liedboek te hebben ingezien, wat wel niemand in Nederland ooit gedaan zal hebben. Catharina van de Graft was er geweest vóór 1904 en had meer dan een week het handschrift ter plaatse bestudeerd voor haar proefschrift!

Behoefte om bij wijze van prestatie nog ouder te worden, de honderd te halen, had zij niet en van een lang ziekbed en aftakeling, zoals haar vriendin Ina Boudier-Bakker moest doormaken, hoopte zij gespaard te blijven. Haar wens werd vervuld toen zij op 3 augustus 1969 opeens heengegaan bleek te zijn.

J. W. C. van Campen